

ULOGA PODUZETNIČKOG OBRAZOVANJA U PROMOVIRANJU PODUZETNIŠTVA KAO KOMPETENCIJE

Ivandić, Marina

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:720521>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-22**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Ekonomski fakultet u Osijeku

Preddiplomski studij Financijski menadžment

Marina Ivandić

**ULOGA PODUZETNIČKOG OBRAZOVANJA U PROMOVIRANJU
PODUZETNIŠTVA KAO KOMPETENCIJE**

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij Financijski menadžment

Marina Ivandić

**ULOGA PODUZETNIČKOG OBRAZOVANJA U PROMOVIRANJU
PODUZETNIŠTVA KAO KOMPETENCIJE**

Završni rad

KOLEGIJ: Poduzetništvo

JMBAG: 0010231652

e-mail: ivandimarina1@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc Julia Perić

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Undergraduate Study Financial management

Marina Ivandić

**THE ROLE OF ENTREPRENEURSHIP EDUCATION IN PROMOTING
ENTREPRENEURSHIP AS A COMPETENCE**

Final paper

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je ZAVRŠNI
(navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Marina Ivandić

JMBAG: 0010231652

OIB: 01197938211

e-mail za kontakt: ivandimarina1@gmail.com

Naziv studija: Financijski menadžment

Naslov rada: Uloga poduzetničkog obrazovanja u promoviranju poduzetništva kao kompetencije

Mentor/mentorica diplomskog rada: izv.prof.dr.sc. Julia Perić

U Osijeku, 19. rujna 2022. godine

Potpis Maudec' Marina

Uloga poduzetničkog obrazovanja u promoviranju poduzetništva kao kompetencije

SAŽETAK

Poduzetništvo se više ne odnosi samo na pokretanje poslovnog pothvata. Sve je više teoretičara i praktičara koji istražuju poduzetništvo kao kompetenciju koja se temelji na kritičkom razmišljanju i rješavanju problema, proaktivnosti i kreativnosti, preuzimanju inicijative i ustrajnosti te sposobnosti umrežavanja s ciljem planiranja, pokretanja i upravljanja pothvata, projekata ili aktivnosti koji neće biti od koristi samo pojedincu nego će stvoriti dodatne vrijednosti i za zajednicu u kojoj taj pojedinac djeluje. Poduzetništvo je način razmišljanja i djelovanja potreban svakom pojedincu u svakom trenutku, bez obzira je li student, zaposlenik ili umirovljenik, u kojoj djelatnosti radi, na kojoj poziciji i kojeg je spola. Poduzetnički način razmišljanja ili djelovanja posebno je potreban danas, u vremenu okarakteriziranom brzim i nepredvidljivim promjenama, razvojem tehnologije i izazovima poput epidemije koja je 2020. zahvatila cijeli svijet. No ovu kompetenciju je potrebno razvijati, a značajnu ulogu u tome ima poduzetničko obrazovanje. Poduzetničko obrazovanje predstavlja obrazovanje temeljeno na razvoju kompetencija mladih ljudi koji će im pomoći da budu proaktivni, kreativni i inovativni, da svoje ideje pretvore u aktivnosti te da preuzmu odgovornost za upravljanje svojim životom. Ovaj završni rad stavlja naglasak na ulogu poduzetničkog obrazovanja u razvoju i promoviranju poduzetništva kao kompetencije

Glavni cilj ovog rada jest približiti i objasniti poduzetničko obrazovanje i njegovu važnost u društvu i životu pojedinca.

Ključne riječi: poduzetništvo, poduzetničko obrazovanje, poduzetničke kompetencije, poduzetnički način razmišljanja

The role of entrepreneurship education in promoting entrepreneurship as a competence

ABSTRACT

Entrepreneurship is no longer just about starting a business. There are a growing number of academics and practitioners who study entrepreneurship as a competency based on creativity, critical thinking and problem solving, initiative and perseverance, and the ability to network, aimed at planning, launching, and managing ventures, projects, or activities that not only benefit the individual but also add value to the community in which the individual operates. Entrepreneurship is a way of thinking and acting that everyone needs all the time, regardless of whether they are students, employees or retirees, in what industry they work or what their position and gender is. An entrepreneurial way of thinking and acting is especially needed today, in a time characterized by rapid and unpredictable changes, technological developments, and challenges such as the epidemic that will affect the entire world in 2020. But this competence needs to be developed, and entrepreneurial education plays an important role in this. Entrepreneurship education is an education based on developing the competencies of young people that help them to be proactive, creative and innovative, to put their ideas into action and to take responsibility for shaping their lives. In this thesis, the role of entrepreneurship education in the development and promotion of entrepreneurship as a competence is highlighted.

The main objective of this thesis is to further explain entrepreneurship education and its importance to society and the lives of individuals.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurship education, entrepreneurial competence, entrepreneurial mindset

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. METODOLOGIJA RADA	2
3. PODUZETNIŠTVO	3
3.1. Pojam poduzetništva i poduzetnika	3
3.2. Vrste poduzetništva	5
4. PODUZETNIŠTVO KAO KOMPETENCIJA	8
5. PODUZETNIČKO OBRAZOVANJE	12
5.1. Temelji za razvoj poduzetničkog obrazovanja	12
5.2. Definicija poduzetničkog obrazovanja	14
5.3. Uloga i ciljevi poduzetničkog obrazovanja	15
5.4. Poduzetničko obrazovanje u Republici Hrvatskoj	17
6. PERCEPCIJA ISPITANIKA O VAŽNOSTI I ULOZI PODUZETNIČKOG OBRAZOVANJA	20
7. ZAKLJUČAK	24
LITERATURA	25
POPIS SLIKA	28
POPIS GRAFOVA	28
POPIS TABLICA	28

1. UVOD

Tema ovog završnog rada je „Uloga poduzetničkog obrazovanja u promoviranju poduzetništva kao kompetencije“. Svrha rada je prikazati uloge i ciljeve poduzetničkog obrazovanja te kako i na koji način potaknuti mlade ljude na poduzetno promišljanje i djelovanje, odnosno na proaktivnost i preuzimanje odgovornosti za snalaženje u nesigurnom i kompleksnom okruženju. Ovim radom se želi prikazati što je poduzetničko obrazovanje te kako ono može utjecati na poticanje svijesti mladih ljudi o poduzetništvu kao načinu razmišljanja i djelovanja potrebnih u svim situacijama, ne samo pri pokretanju i razvoju vlastitog poduzetničkog pothvata.

Rad se sastoji od 7 poglavlja. Nakon Uvoda i Metodologije rada treće poglavlje objašnjava pojam poduzetništvo i u užem i u širem smislu. U četvrtom poglavlju definirano je osam temeljnih životnih kompetencija koje su bitne svakom pojedincu kao temelj za kvalitetno poslovanje. Peto poglavlje temelji se na definiranju poduzetničkog obrazovanja, temeljima za razvoj poduzetničkog obrazovanja, ciljevima i ulozi poduzetničkog obrazovanja.

Šesto poglavlje vezano je uz empirijski dio rada u kojem su objašnjeni rezultati provedenog istraživanja u kojem je analizirana percepcija mladih kada je riječ o razumijevanju poduzetništva kao kompetencije te važnosti poduzetničkog obrazovanja kako bi se razvile poduzetničke kompetencije kod mladih osoba.

U zadnjem dijelu rada prikazana su zaključna razmišljanja o istraženoj temi te su prikazani odgovori na postavljena istraživačka pitanja u radu.

2. METODOLOGIJA RADA

Predmet istraživanja rada jest uloga poduzetničkog obrazovanja u promoviranju poduzetništva kao kompetencije. Rad se sastoji od teorijskog i empirijskog dijela. Kod izrade rada korištena je znanstvena i stručna literatura pomoću koje su objašnjeni svi relevantni pojmovi poput poduzetništva, poduzetničkih vještina i kompetencija i poduzetničkog obrazovanja. U empirijskom dijelu rada provedeno je istraživanje s ciljem ispitivanja percepcije mladih ljudi o razumijevanju samog pojma poduzetništvo te koncepta poduzetničkog obrazovanja, njegovih ciljeva i uloge u razvoju kompetencija i povećanju zapošljivosti mladih ljudi. Istraživanje je provedeno Google Forms alatom u periodu od 01.06 do 15.06, a na online upitnik je odgovorilo 51 ispitanik u rasponu od 15-25 godina.

3. PODUZETNIŠTVO

Pojam poduzetništvo potječe od francuske riječi „*entrepender*“ što znači činiti nešto, poduzeti. Dugo se smatralo kako poduzetništvo predstavlja isključivo pokretanje poduzetničkog pothvata i da jedino poduzetnici imaju razvijene poduzetničke kompetencije. U zadnjem desetljeću sve se više rasprava vodi o poduzetništvu kao kompetenciji koju može razviti svaki pojedinac spreman uložiti u osobni i profesionalni razvoj bez obzira u kojem se području, djelatnosti ili sektoru želi razvijati.

U ovom poglavlju detaljnije će se objasniti pojam poduzetništvo u njegovom užem i širem značenju, objasniti će se pojam poduzetnik te će se analizirati i vrste poduzetništva kako bi se ukazalo da poduzetništvo nije isključivo vezano uz pokretanje poslovnog pothvata malih i srednjih poduzeća.

3.1. Pojam poduzetništva i poduzetnika

Postoje razne definicije poduzetništva. Iako se većina definicija temelji na objašnjavanju poduzetništva kao pokretanja poslovnog pothvata, sve je više definicija koje poduzetništvo objašnjavaju puno šire od toga. Ožanić (2014) poduzetništvo vidi kao sposobnost poslovnog čovjeka da pokrene neku poslovnu aktivnost radi postizanja određenog cilja, preuzimajući rizik i odgovornost, ali i kao „dio gospodarstva koji se obično smatra malim gospodarstvom i obuhvaća u najvećoj mjeri trgovačka društva i obrtnike“.

Kuvačić (2005) pak opisuje poduzetništvo kao gospodarsku aktivnost privatnih poduzetničkih strategija čija je svrha ostvariti određene ciljeve kako individualne tako i opće i društvene. Pri tome, prema autoru, strategije sačinjavaju pojedinci i/ili grupe ljudi koji primjenjuju svoje ideje, preuzimaju rizik, investiraju svoj kapital kako bi na kraju ostvarili određenu dobit.

Kružić (2007) tvrdi kako se poduzetništvo može sagledati i u užem i u širem smislu. Tako, prema autoru, poduzetništvo u širem smislu predstavlja aktivnost koja uključuje kreativnost, upornost, inovativnost, razumno preuzimanje rizika, dosljednost, samostalnost, odgovornost i sl., dok u užem smislu predstavlja proces formiranja vrijednosti kombiniranja resursa sa svrhom iskorištavanja prilika i promišljenog preuzimanja rizika.

Poduzetništvo se nalazi u svim profesijama, a prema Hisrich i sur. (1985, navedeno u Mavrin, 2019) poduzetništvo je proces stvaranja nečeg novog i vrijednog čemu se posvećuje vrijeme i trud uz određene popratne financijske, fizičke i društvene rizike, kako bi se na kraju primila nagrada u obliku novčanog i osobnog zadovoljstva i neovisnosti.

U svim ovim definicijama može se iščitati da je glavni protagonist poduzetničke aktivnosti poduzetnik. Ožanić (2014) definira poduzetnika kao čovjeka koji ulaže svoja financijska sredstva u određeni poslovni pothvat, snoseći sav rizik nadajući se zaradi, odnosno dobiti. Radi toga, prema autoru, osniva poduzeće i sklapa ugovore s onima koji će za njega raditi snoseći pri tome imovinski rizik, dok svi drugi koje zaposli dobivaju ugovorenu naknadu.

Značajnija razlika između poduzetnika i menadžera nije postojala krajem 19-og i početkom 20-og stoljeća, odnosno ona nije bila istraživana u istoj mjeri kako se istražuje danas. Hisrich i sur. (2008, navedeno u Mavrin, 2019) smatraju kako je poduzetnik osoba koja „...organizira i upravlja poduzećem za osobnu dobit. Plaća trenutne cijene za materijal koji troši u poslovanju, za upotrebu zemlje, za osobne usluge koje koristi i za potreban kapital. Pridonosi vlastitom inicijativom, vještinom i domišljatošću u planiranju, organiziranju i administraciji poduzeća. Također, pretpostavlja mogućnost gubitka i dobiti kao posljedicu nepredviđenih okolnosti ili onih koje nije moguće kontrolirati. Neto ostatak od godišnjih računa poduzeća, nakon što su svi troškovi podmireni, zadržava za sebe.“

Usporede li se same definicije poduzetnika i menadžera, razlika neće biti potpuno jasna. Poduzetnika se definira kao osobu koja „uočava mogućnosti, prikuplja potrebne resurse i pokreće novi posao, usprkos riziku i nesigurnosti, a radi ostvarivanja profita i rasta“ (Bornstein 2004). Prema Buble i Klepić (2009.), menadžera je moguće definirati kao osobu koja organizira i planira rad i poslovanje, vodi i angažira ljude, kontrolira informacijske, materijalne i ljudske resurse te svoje poslovne ciljeve ostvaruje angažiranjem drugih ljudi. Međutim, kako postoje tri razine menadžmenta, tako postoje razne vrste menadžera. Usporedi li se poduzetnik i vrhovni menadžment koji je odgovoran za poduzeće kao cjelinu i gdje se ubrajaju osobe poput predsjednika i izvršnog direktora, razlika nije očita. Međutim, usporedi li se poduzetnik i menadžment prve razine, gdje se ubrajaju poslovođe i menadžeri jedinica prodaje, čiji je primarni zadatak „primjena pravila i procedura za ostvarenje efikasne proizvodnje, osiguranje tehničke asistencije i motiviranje podređenih“ (Dujanić:2007:17-19) jasnija je njihova razlika. Prema autoru, menadžeri prve razine su orijentirani na kratak rok, odnosno ostvarivanje dnevnih zadataka.

Prema Jurčić (2020) moguće je istaknuti nekoliko razlika između poduzetnika i menadžera. Poduzetnik je osoba koja stvara poduzeće, preuzimajući na sebe financijski rizik kako bi ostvario dobit i to je njegova nagrada. Menadžer s druge strane preuzima odgovornost za kontrolu i upravljanje tekućim poslovanjem te je nagrada za njegov rad, njegova plaća. Temeljni donošenja odluka poduzetnika i menadžera su različiti. Poduzetničke odluke su rezultat induktivne logike, te odlučnosti i hrabrosti, a menadžerske odluke su rezultat deduktivne logike, prikupljanja informacija i savjeta. Dok je kreativnost i inovativnost pokretačka snaga poduzetnika, menadžeri zadržavaju trenutno stanje.

3.2. Vrste poduzetništva

Postoje različite vrste poduzetništva, a Perčin (2011) navodi tri osnovne vrste poduzetništva koje su prikazane u nastavku (slika 1).

Slika 1: Vrste poduzetništva

Izvor: izrada autora prema Perčin (2011)

Tradicionalno poduzetništvo, prema autoru, obuhvaća mala i srednja poduzeća za koja su karakteristična sljedeća obilježja:

- provođenje inovativnih metoda u poslovanju,
- razumno preuzimanje rizika,
- samouvjereno provođenje aktivnosti koje vode realiziranju ciljeva,
- uporan i kontinuirani rad vlasnika,
- poduzimanje svih dostupnih smjernica, preuzimanje odgovornosti i realiziranje jasno definirane koncepcije.

Naime, prema autoru, tradicionalno poduzetništvo stavlja fokus na produciranje novih ideja.

Nadalje, isti autor, korporativno poduzetništvo vidi kao stvaranje, transformaciju ili obnavljanje dosadašnje organizacije unutar nekog poduzeća. Također, autor napominje i osnivanje novih poslovnih mogućnosti unutar sadašnje korporacije uvrštavajući i oblikovajući veći broj manjih, nezavisnih timova ili određenih poduzeća unutar korporacije s utvrđenom razinom slobode.

S druge strane, Kreiser i sur. (2019) objašnjavaju kako strategija korporativnog poduzetništva prikazuje koordinirane zahtjeve poduzeća prema poduzetničkom načinu promišljanja i djelovanja. Tako se, prema istim autorima, spomenuta strategija temelji na tri unutarnja elementa: poduzetničku ključnu perspektivu, upravljačku strukturu te poduzetničke procese i načine razmišljanja.

Kao treću kategoriju poduzetništva Perčin (2011) navodi društveno poduzetništvo. Autor društveno poduzetništvo definira kao „koncept koji pokreće stvaranje ekonomske i socijalne vrijednosti kroz izgradnju novih vrijednosti i društvenih promjena koje zadovoljavaju potrebe i nude zapošljavanje teško zapošljivih i marginaliziranih društvenih kategorija.” Ovakva vrsta poduzetništva se zalaže i promiče održivi razvoj marginaliziranih društvenih kategorija.

Austin i sur. (2006) društveno poduzetništvo vide dalje od pukog rješavanja problema s kojima se suočava marginalizirana skupina ljudi. Autori navode kako je društveno poduzetništvo moguće definirati i kao „inovativnu djelatnost sa socijalnim ciljem u profitnom sektoru ili u korporativnom socijalnom poduzetništvu ili u neprofitnom sektoru ili među sektorima poput hibridnih strukturnih oblika koji miješaju profitne i neprofitne pristupe.“ Ovom definicijom

moguće je zaključiti da se društveno poduzetništvo zalaže za one aktivnosti čija je svrha rješenje problema i poboljšanje kvalitete života u društvu.

No, bez obzira o kojoj vrsti poduzetništva se govori vidljivo je kako sve tri njeguju i promiču aktivno proaktivno djelovanje, inovativnost, djelovanje s ograničenim resursima te preuzimanje rizika odnosno preuzimanje odgovornosti ne samo poduzetnika/vlasnika nego i svih njegovih djelatnika.

Buble i Kružić (2006) navode i tzv. suvremeno poduzetništvo kao četvrti faktor proizvodnje, nakon radne snage, prirodnih resursa i kapitala. Ivanković i sur. (2012) smatraju kako je cilj suvremenog poduzetništva kreiranje poduzetničkog društva, kojeg prvenstveno definira stečeno iskustvo pojedinca te je usmjereno na individualnu ideju, domišljatost, novitete i stvaralačku atmosferu. Slično navode i Buble i Kružić (2006) koji smatraju kako društvo može rasti i razvijati se samo ako stvara okolinu koja će promovirati i podržavati poduzetničke aktivnosti. Prema autorima, „ekonomija bazirana na poduzetništvu je ona u kojoj poduzetnik djeluje pod utjecajem manjih rizika, gdje poduzetničke aktivnosti i privatne investicije rastu. Bitne odrednice poduzetničkih društava su kulturološko prihvaćanje poduzetnika, umreženost poduzetničke infrastrukture, uspostavljanje financijskih tržišta, povećana ulaganja u istraživanje i razvoj, zaštita intelektualnog vlasništva, privrženost edukaciji i obrazovanju, otvorenost društva za nove poduzetničke inicijative.“ Autori ovom definicijom pokušavaju objasniti da su iznimno važne odrednice suvremenog poduzetništva upravo kultura, obrazovanje, umreženost te edukacije.

4. PODUZETNIŠTVO KAO KOMPETENCIJA

Vođena željom da se na prostoru Europske unije usklade obrazovni programi i Europska komisija je definirala osam temeljnih životnih kompetencija za koje se smatra da su obvezne svakom pojedincu kao temelj za uspješno zapošljavanje. To su: ¹

- Kompetencija pismenosti – odnosi se na sposobnost identificiranja, razumijevanja, izražavanja, stvaranja i tumačenja pojmova, osjećaja, činjenica i mišljenja u usmenom i pisanom obliku, koristeći vizualni, zvučni/audio i digitalni način materijala u različitim disciplinama i kontekstima. Podrazumijeva sposobnost komunikacije i povezivanja s drugima, na prikladan i kreativan način.
- Višejezična kompetencija - ova kompetencija definira sposobnost prikladne i učinkovite upotrebe različitih jezika za komunikaciju te se temelji se na sposobnosti razumijevanja, izražavanja i tumačenja pojmova, misli, osjećaja, činjenica i razmišljanja u usmenom i pismenom oblik (slušanje, govor, čitanje i pisanje). Prema potrebi, može uključivati održavanje i daljnji razvoj kompetencije materinskog jezika, kao i usvajanje službenog(ih) jezika(a) zemlje.
- Matematička kompetencija i kompetencija u znanosti, tehnologiji i inženjerstvu – odnosi se na sposobnost razvijanja i primjene matematičkog razmišljanja i uvida kako bi se riješio niz problema u svakodnevnim situacijama. Matematička kompetencija uključuje, u različitim stupnjevima, sposobnost i volju za korištenjem matematičkih načina razmišljanja i prezentacije (formule, modeli, konstrukcije, grafikoni, karte).
- Digitalna kompetencija - uključuje samopouzdanost, kritičko i odgovorno korištenje i angažman digitalnih tehnologija za učenje, posao te sudjelovanje u društvu. Uključuje informacijsku i podatkovnu pismenost, komunikaciju i suradnju, medijsku pismenost, stvaranje digitalnog sadržaja (uključujući programiranje), sigurnost te pitanja vezana uz intelektualno vlasništvo, problemska rješenja i kritičko razmišljanje.
- Osobna, društvena kompetencija i kompetencija učenja za učenje - sposobnost učinkovitog upravljanja vremenom i informacijama, ostvarivanja suradnje s drugima na konstruktivan način, ostati otporan i upravljati vlastitim učenjem i karijerom. To uključuje sposobnost suočavanja s neizvjesnim i složenim situacijama, učenjem kako

¹ Dostupno na [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN)

učiti, podržati svoje fizičko i emocionalno blagostanje, održavati tjelesno i mentalno zdravlje i biti u stanju voditi zdrav i svjestan život okrenut budućnosti.

- Građanska kompetencija - sposobnost da se osoba ponaša kao odgovorni građanin i da u potpunosti sudjeluje u građanskom i društvenom životu, na temelju razumijevanja društvenih, ekonomskih, pravnih i političkih pojmova i strukture, kao i globalni razvoj i održivost.
- Poduzetnička kompetencija - odnosi se na sposobnost djelovanja prema prilikama i idejama. Temelji se na kreativnosti, kritičkom razmišljanju i rješavanju problema, preuzimanju inicijative i ustrajnosti te sposobnosti ostvarenja suradnje kako bi planirali i upravljali projektima koji su od kulturne, društvene ili financijske vrijednosti.
- Kulturna svijest i kompetencija izražavanja - uključuje razumijevanje i poštivanje načina na koji se ideje kreativno izražavaju i komuniciraju u različitim kulturama kroz niz kulturnih oblika. To uključuje angažiranost u razumijevanju, razvoju i izražavanju vlastitih ideja i osjećaja, mjesta ili uloge u društvu na različite načine i u raznim kontekstima.

Kao što je vidljivo jedna od ključnih kompetencija koju bi svi građani Europske unije trebali imati je upravo poduzetništvo. Razvojem poduzetničke kompetencije razvijaju se proaktivnost, inicijativa, sposobnost realiziranja ideje i upravljanje projektima što pojedince može učiniti kompetentnijima i zapošljivijima na europskom tržištu.

Prema Nacionalnom okvirnom kurikulumu (Fuchs i sur., 2011) inicijativnost i poduzetnost se odnose na „sposobnost pojedinca da ideje pretvori u djelovanje, a uključuje stvaralaštvo, inovativnost i spremnost na preuzimanje rizika te sposobnost planiranja i vođenja projekata radi ostvarivanja ciljeva. Osnova je za vođenje svakodnevnoga, profesionalnoga i društvenoga života pojedinca. Također, čini temelj za stjecanje specifičnih znanja i vještina potrebnih za pokretanje društvenih i tržišnih djelatnosti“

Vijeće Europe navodi kako „poduzetništvo ima aktivnu i pasivnu komponentu: ona uključuje sklonost da čovjek sam unosi promjene te sposobnost da osoba prihvaća, podržava i prilagođava inovacije eksternim faktorima. Poduzetništvo podrazumijeva prihvaćanje odgovornosti za vlastite postupke bilo pozitivne ili negativne, razvijanje strateških vizija, postavljanje ciljeva i

njihovo postizanje te motiviranost za njihov uspjeh.“² „Pojedinci s dobro razvijenom poduzetničkom kompetencijom bolje obrađuju, pohranjuju i dohvaćaju informacije te ih lakše upotrebljavaju, od onih osoba koje nisu radile na razvijanju te kompetencije. Samim time, osobe koje se bolje snalaze u primanju i upotrebljavanju informacija iz okoline djelotvornije obavljaju radne zadatke i postaju konkurentnije na tržištu rada“ (Sedlan König, 2012).

Tkalec (2012) smatra da je poduzetnička kompetencija ključan element u gotovo svim područjima svakodnevnog življenja i djelovanja, i to u umjetnosti, pravu, medicini, sportu i ostalim zanimanjima. Tkalec (2012) navodi kako djelatnost u svakom zanimanju zahtjeva poduzetničke kompetencije (koje opet čine skup znanja, vještina i stavova ovisno o kontekstu). Osim kompetencije koje su nabrojane u Nacionalnom okvirnom kurikulumu, Baranović i sur. (2007) smatraju kako bi pojedinac mora posjedovati i mnoge druge vještine kao što su komunikacijske, menadžerske, kreativnost, mora biti informatički pismen, otvoren i prilagodljiv. Luketić (2016) smatra kako uspješni poduzetnici snalažljivi u grupnom radu, imaju stečene radne navike, sposobnost vođenja i osmišljavanja projekata kao i nadziranja, pregovaranja, donošenja odluka te detaljnih analiza. Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) definira poduzetnu osobu kao aktivnu i samostalnu, samouvjerenu, odlučnu i punu samopouzdanja, osposobljenu za djelovanje i preuzimanje rizika i odgovornosti, s razvijenim komunikacijskim, organizacijskim vještinama i vještinama planiranja (OECD/CERI, 1989: 36 navedeno u Luketić, 2016). Sve navedene definicije pomažu u razumijevanju složenosti poduzetničke kompetencije te ukazuju na što se potrebno fokusirati u odgojno-obrazovnom procesu ako se kod učenika žele razviti poduzetničke kompetencije.

“Uzimajući u obzir ključne poduzetničke atribute i vještine, poduzetničku kompetenciju se može definirati kao kombinaciju znanja, vještina, stavova i sposobnosti za stvaranje i otkrivanje prilika u okruženju i unošenje promjena te usmjeravanje ponašanja k uspješnom rješavanju zadatka stvaranja i upravljanja organizacijom kojoj je cilj iskorištavanje tih prilika i nošenje s većom razinom neizvjesnosti i složenosti u okruženju punom izazova” (Sedlan König, 2012). Prema istom autoru, jedan od načina svrstavanja elemenata poduzetničke kompetencije, koji su prikazani u tablici 1, je u tri skupine: kognitivnu, afektivnu i bihevioralnu. Kognitivna skupina podrazumijeva učinkovito upravljanje uvjerenjima, razmišljanjem i očekivanjima, dok se u

² https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM%3A2004%3A0070%3AFIN%3AEN%3APDF&fbclid=IwAR3rDS4vaXQTC8H_RR-gtxjAcwfvqmOm1nu7EERNJP7h602PXI4QfeGdyqw

afektivnu raspoređuju upravljanje emocijama i stavovima. Bihevioralna skupina se odnosi na upravljanje namjerama i na usredotočenost prema cilju.

Tablica 1: Skupine poduzetničkih kompetencija

Kategorije	Elementi
Kognitivna	<p>Sposobnost analiziranja i razumijevanja velikih količina informacija Sposobnost korištenja poduzetničkih zapisa, mapa i nacrt Sposobnost preuzimanja kalkuliranog rizika Kreativnost, inovativnost i vizija Efektuacija¹ u uvjetima neizvjesnosti Percepcija prilika i rizika Poduzetnička budnost Intuicija Korištenje vještina obje polutke mozga</p>
Afektivna	<p>Samopouzdanje Interni <i>locus</i> kontrole Samostalnost Entuzijazam i upornost Marljivost i želja za uspjehom Nošenje s neuspjehom Sposobnost pozitivnog razmišljanja Pozitivan stav prema promjenama Sposobnost poticanja promjena Visoka tolerancija prema neizvjesnosti</p>
Bihevioralna	<p>Motiviranost postignućem Preuzimanje inicijative Spremnost na djelovanje Izgradnja i vođenje timova Sposobnost preuzimanja odgovornosti i vođenje Sposobnost uvjeravanja i pregovaranja Upravljanje konfliktima Asertivnost Sposobnost pronalaženja, upravljanja i kontrole resursa Sposobnost uspostavljanja i njegovanja kontakata</p>

Izvor: Sedlan Kőnig (2013)

Poduzetništvo donosi pozitivne promjene u društvu te je pokretač njegovog razvoja. Svaka zemlja koja je toga svjesna zna da mora ulagati u obrazovanje i razvijati poduzetničko obrazovanje kao važnu sponu u stvaranju kapaciteta pojedinca za suočavanje sa sve učestalijim promjenama i nesigurnošću u okruženju. Poduzetničko obrazovanje pomaže u razvoju poduzetničke kulture i okoline koja će njegovati proaktivnost, inicijativu i preuzimanje odgovornosti za osobni i profesionalni razvoj mladih ljudi.

5. PODUZETNIČKO OBRAZOVANJE

Unatoč općeprihvaćenom mišljenju da se poduzetnik rađa, neka od najvećih međunarodnih istraživanja o poduzetništvu pokazuju da su osobe visokog stupnja obrazovanja poduzetnički aktivnije. Stoga, može se zaključiti da poduzetničko obrazovanje ima vrlo važan utjecaj na razvoj poduzetništva, poduzetnika, ali i poduzetnih pojedinaca.

5.1. Temelji za razvoj poduzetničkog obrazovanja

„Metoda rada s učenicima koji se danas apostrofiraju u većini europskih zemalja kao rad na učeničkim projektima, izvođenje eksperimenata, pisanje komentara, zapažanja, izvještaja, sudjelovanje u terenskom radu i slično nisu česte aktivnosti učenika u nastavi. Kako su aktivnosti učenika na nastavi najvećim dijelom povezane s predmetom i gradivom, onda se može ustvrditi da samo jedan dio aktivnosti poduzetničke naravi učenici provode u prirodoslovnim predmetima, matematici i tehničkoj kulturi, jer sudjeluju u terenskom radu češće u nastavi biologije i geografije“ (Šutalo, 2011).

Utvrđeno je da su nastavnički programi opširni, te da gotovo dvadeset posto gradiva u pojedinim predmetima treba maknuti iz nastavnih programa. „Gledajući sustav u cjelini, podatci pokazuju da se u cijelom sustavu skoro u svim nastavnim predmetima svi susreću s problemom viška gradiva, opsežnosti kao jednom od značajnih slabosti programa. Upravo je to prostor u kojem bi jedan uravnoteženi kurikulum mogao i dodati poduzetničke kompetencije i osposobiti učenike za složene i promjenjiva uvjete rada i života škole“ (Šutalo, 2011). Gardner (2000, navedeno u Šutalo, 2011) navodi da bi izbalansiran kurikulum omogućio razvoj kognitivno emocionalnih, praktično/tehničkih, tjelesno motornih i estetsko moralnih vještina. Za izradu kurikuluma koji bi činio osnovu za obrazovanje u Republici Hrvatskoj i cjeloživotno poduzetničko učenje, nužno je povezati i integrirati sva područja sa razvijanjem pozitivnih stavova i interesa za učenje.

Činjenica je da presloženi nastavni sadržaj i programi predstavljaju zapreku za uvođenje poduzetničkih predmeta i postizanje ciljeva poduzetničkog usavršavanja. Naime, s velikom dozom opterećenosti se najteže nose učenici koji naročiti nisu dovoljno disciplinirani, fokusirani ili motivirani za rad. Brojne zapreke, kao što su ubrzana provedba programa, preveliki razredni odjeli i nedostatak zainteresiranosti, utječu na uspješnu provedbu programa.

Obzirom na navedeno nužno je pristupiti prilagodbi satnice, intenziteta i opsega programa, te transformaciji i individualizaciji obrazovanja. Uz sve navedene zapreke, koju utječu na provedbu nastavnih programa, jasno je da je potrebno dodatno motivirati i same nastavnike.

„To ukazuje da prijedlozi promjena strukture obrazovnog sustava trebaju imati intenzivniju suradničko-poduzetničku komunikaciju i suradnju sa školama kako bi se nastavnici bolje upoznati s promjenama i bili senzibilizirani za njihovo prihvaćanje i realizaciju. Ilustrativan je podatak da je samo 12% nastavnika sudjelovalo u organiziranju i provođenju nekih od aktivnosti kojima se učenicima omogućuje upoznavanje uspješnih pojedinaca. Takve aktivnosti su u školama još uvijek marginalizirane, a upoznavanje uspješnih pojedinaca, odnosno poduzetnih ljudi predstavlja značajan način poticanja poduzetnosti kod učenika“ (Šutalo, 2011).

Naime, prema autoru, kada su u pitanju promjene, nastavnici su dosta prilagodljivi. Sve programe je potrebno restrukturirati u smjeru novog nacionalnog kurikuluma, odnosno umjesto sadašnjeg predmetno fragmentarnog kurikuluma potrebno je razvijati koherentan kurikulum. Koherentan kurikulum zasnovan je na interdiscipliniranom pristupu i međusobnoj vertikalnoj i horizontalnoj povezanosti svih nastavnih programa.

Iako su u praksi zastupljeniji pojedinci koji razviju poduzetnički pothvat bez odgovarajućeg poduzetničkog obrazovanja, s vremenom traže određene vrste seminara, edukacija, sveučilišnih studija i sličnih obrazovnih modela kako bi poboljšali svoja znanja i vještine i time pronašli djelotvornija rješenja za svoje poslovanje. Stoga je poduzetničko obrazovanje na tercijarnoj (ali i na sekundarnoj razini) sve zastupljenije.

„Što se tiče sekundarne razine, najviše država se poziva na međupredmetne ciljeve za poduzetničko obrazovanje. Temeljna razlika u odnosu prema primarnom obrazovanju je ta da je poduzetništvo intenzivnije zastupljeno u kurikulumu kao izborni predmet. To naravno u najvećoj mjeri proizlazi iz činjenice da su izborni predmeti češći na sekundarnoj razini. Prema navedenom, poduzetničko obrazovanje je značajno na sekundarnoj razini obrazovanja kao poseban predmet ili integriran u druge predmete. To pak znači da je, premda se izučava kao poseban predmet ili kao dio predmeta, poduzetničko obrazovanje osobito značajno na sekundarnoj razini poduzetničkog obrazovanja, jer na taj način pomaže pojedincima da prilikom sekundarnog školovanja nauče razumjeti i implementirati temeljne poduzetničke pojmove i funkcije. Poduzetničko obrazovanje je najrasprostranjenije na tercijarnoj razini

obrazovanja. Provodi se uz pojedine programe, predmete/kolegije ili pak „kroz model poduzetničkih inkubatora“ (Ivanković, 2021).

Početicima u poduzetničkim pothvatima važno je osigurati radni prostor, potporu uslijed razvitka, stručne savjete, te mogućnosti informiranja u slučaju nejasnoća, poteškoća i drugo.

Iako je poduzeticima od velikog značaja u prvom redu radni prostor, u velikoj većini mnogi inkubatori nude i neke od specijalnih pogodnosti kao što su raznovrsni seminari, edukacije za dodatno usavršavanje, neograničeni pravni savjeti i slično.

5.2. Definicija poduzetničkog obrazovanja

Sexton i Bowman (1984) navode kako je zbog sukoba mišljenja poduzetničkih škola ustanovljeno nepostojanje jedinstvene definicije poduzetništva. Dvadesetak godina kasnije, i Garavan i sur. (2007) objašnjavaju da evidentna razlika između poduzetničkog obrazovanja i školovanja. Naime, prema istim autorima, poduzetničko školovanje povezuju sa stavom samopouzdanja, a poduzetničko obrazovanje sa stvaranjem pojedinca koji traže prilike. S druge strane, Jones i English (2004) poduzetničko obrazovanje objašnjavaju kao „...postupak pružanja sposobnosti prepoznavanja komercijalnih prilika, samopoštovanja, znanja i vještina i način djelovanja pojedinca.“

„Poduzetničko obrazovanje se odnosi na razvijanje vještina i načina razmišljanja kod učenika koje im omogućuje pretvaranje kreativnih zamisli u poduzetničko djelovanje. To je ključna kompetencija za sve učenike kojom se potiče osobni razvitak, aktivno građanstvo, socijalna uključenost i zapošljivost. Relevantna je na svim nivoima procesa cjeloživotnog učenja, u svim obrazovnim disciplinama i svim oblicima obrazovanja i osposobljavanja (počevši od formalnog, preko neformalnog do informalnog) koji pridonose poduzetničkom duhu i djelovanju, s ili bez komercijalne svrhe“ (Eurydice, 2016: 21).

Oberman Peterka i Alpeza (2013) navode da je „poduzetničko obrazovanje područje rastućega interesa na sveučilištima, poslovnim i javnim školama širom svijeta. Najznačajnija uloga poduzetničkoga obrazovanja je razvijanje poduzetničkih vještina, ponašanja i osobina, koji će pojedincima osigurati snalaženje u uvjetima velike nesigurnosti i kompleksnosti uvjetovane pritiscima globalizacije na društvu, organizaciju i pojedinca.“

„Poduzetničko obrazovanje je učenje a) za poduzetništvo, b) o poduzetništvu i c) kroz poduzetništvo, pa iz tog razloga poduzetničko učenje treba smatrati i metodom, ali i sadržajem učenja i izučavanja“ (Habada, 2021)

5.3. Uloga i ciljevi poduzetničkog obrazovanja

Poduzetničko obrazovanje nije limitirano isključivo samo na formiranje novih poslovnih pothvata i na pružanje pomoći budućim poduzetnicima da prepoznaju svoje sposobnosti, potencijale nego pružaju potporu individualcima da budu dinamični i staloženi bez obzira u kojoj organizaciji i djelatnosti ili na kojem poslu rade.

„Poduzetničko obrazovanje može imati različite ciljeve i rezultate – od stvaranja novog pothvata do razvoja poduzetničkih osobina, vještina i ponašanja.“ (Oberman Peterka i sur., 2013). Oberman Peterka i sur. (2013) u svome radu navode i tri osnovna cilja poduzetničkog obrazovanja, a to su:

- razumjeti poduzetništvo,
- naučiti biti poduzetan i
- naučiti biti poduzetnikom

Nastavno na autore, moguće je zaključiti da cilj poduzetničkog pothvata nije samo usmjeren na pokretanje poslovnog pothvata već ima za cilj i poboljšanje razvoja vještina, ponašanja i osobina osobe kako bi uspješno mogla realizirati ideje te preuzeti određene rizike koji su potrebni.

Poduzetničko obrazovanje fokusira se na primjenu poduzetničkih kompetencija, pa su i primjerice, studenti koji imaju poduzetničke kompetencije u mogućnosti primijeniti svoje vještine u različitim situacijama, ali i organizacijama u različitim sektorima (javnog, neprofitnog, profitnog)

Nadalje, Remeikiene i sur. (2013) objašnjava da je jedan od ciljeva poduzetničkog obrazovanja razvoj sljedećih osobina važnih za proaktivno i poduzetničko djelovanje:

- Samoeфикаsnost

Samoefikasnost se može definirati kao vjerovanje osobe da može ostvariti osobne i profesionalne ciljeve i izvršiti zadatke koje ima pred sobom.

De Noble i sur. (1999) mjere poduzetničku samoefikasnost pomoću šest čimbenika: sposobnošću upravljanja rizikom i nesigurnošću, inoviranja i razvoja proizvoda, upravljanja ljudskim odnosima i udruživanjem, uočavanje mogućnosti, nabave i raspodjele kritičnih resursa te razvoja i održavanja inovativnog okruženja.

- Preuzimanje rizika

Preuzimanje rizika predstavlja sklonost pojedinca ka riskiranju. Naime, osobe koje su sklonije preuzimanju rizika sklonije su i poduzetničkim pothvatima, dok one koje su manje sklone riziku, imaju i manju sklonost ka poduzetničkim pothvatima.

- Proaktivnost ili sklonost djelovanju

Proaktivnost ili sklonost djelovanju vezan je s poduzetničkim ponašanjem i stavovima, a predstavlja sposobnost osobe da preuzme inicijativu, uoči ili pak sam stvori priliku za djelovanje.

- Kontrola ponašanja

Kontrola ponašanja prikazuje lakoću i uspješnost osnivanja poduzetničkog pothvata, vođenja, upravljanja i razvoja tog istog pothvata.

- Potreba za postignućem

Potreba za postignućem jedan je od široko rasprostranjenih pokazatelja koji pokazuje je li osoba podložna poduzetništvu ili ne. Naime, prema McClellandu (1961, navedeno u Pupavac, 2015), potreba za postignućem se ogleda u tome da osoba uvijek želi postići nešto više, preuzima veće rizike, odgovornost te preferira rad sa stručnjacima, a ne sa prijateljima i većinom su upravo poduzetnici te osobe kojima je izraženiji „motiv za postignućem“.

- Unutarnji lokus kontrole

Unutarnji lokus kontrole povezan je sa samokontrolom, odnosno, prema autorima, pojedinci koji imaju jaku samokontrolu vjeruju da kvaliteta života ovisi o njihovim postupcima i kontinuiranom ulaganju u obrazovanje čime utječu na uspješnost poslovnog pothvata.

- Odnos prema poslu

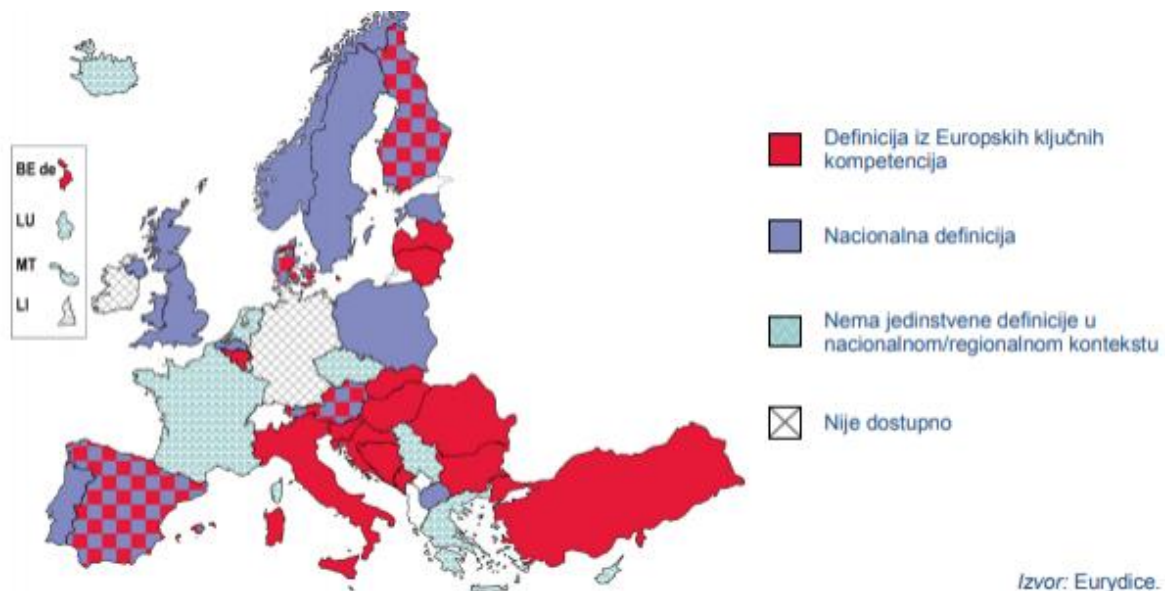
Kao disciplina, poduzetničkim obrazovanjem pokušava se usaditi vještine poput radne etike i motiviranosti kako bi pojedincu dali energiju i istovremeno oblikovali društvo i sam život tog pojedinca.

5.4. Poduzetničko obrazovanje u Republici Hrvatskoj

„Iskustva europskih zemalja u obrazovanju za poduzetnost pokazuju da se i u obrazovnoj praksi razvijaju i primjenjuju modeli koji se zasnivaju na širem razumijevanju pojma poduzetništva, tj. modeli koji ovisno o dobi djeteta, pored stjecanja znanja i vještina potrebnih za pokretanje poslova i samozapošljavanje, impliciraju i razvoj osobina ličnosti učenika koji se nalaze u osnovi poduzetničkih stavova i ponašanja.“ (Baranović i sur. 2007, navedeno u Habada, 2021)

Prema izvješću Eurydicea (2016), ne postoji standardizirana definicija o poduzetničkom obrazovanju u Europskoj uniji, stoga, na primjer, Hrvatska i polovica drugih država koriste definiciju koju je objavila Europska komisija u publikaciji o Europskim ključnim kompetencijama, dok otprilike trećina država kombinira definiciju Europske komisije sa svojom nacionalnom definicijom (slika 2).

Slika 2: Poduzetničko obrazovanje u školama

Izvor: Eurydice (2016)

Naime, u 14 obrazovnih sustava poduzetničko obrazovanje integrirano je u obavezne predmete. No ipak, rijetko se poučava kao izborni predmet ili je integrirano u izborne predmete. U Španjolskoj, Sloveniji, Finskoj i Norveškoj, međupredmetni ciljevi kombiniraju se s obveznim predmetima.

U Španjolskoj tako novi Zakon o obrazovanju (LOMCE) navodi da se „bez obzira na posebni tretman u nekim područjima na ovoj razini obrazovanja (...) poduzetništvo, građanski odgoj i ustavni odgoj moraju poučavati u svim predmetnim područjima“. (Eurydice, 2016)

Prema Eurydice (2016) u Sloveniji je Zakon o osnovnom školstvu iz 2007. godine uveo kao cilj razvijanje poduzetničkih argumenata po pitanju efikasnosti, inovacije i maštovitosti u nastavni program na primarnoj i nižoj sekundarnoj razini.

U Hrvatskoj trenutačno ne postoji nacionalna strategija za poduzetničko obrazovanje. Prijašnja strategija koja se bavila poduzetničkim obrazovanjem provodila se od 2010. do 2014. godine. Poduzetničko obrazovanje obrađeno je u Nacionalnom okvirnom kurikulumu (NOK) koji je izradilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta te ga usvojilo 2010. godine.

Njegovi ciljevi definirani su u Nacionalnom okvirnom kurikulumu i navode da će učenici (Eurydice, 2016):

- biti osposobljeni za postavljanje, vrednovanje i ostvarivanje osobnih ciljeva;
- znati pisati i realizirati planove;
- razviti inicijativnost i ustrajnost;
- biti osposobljeni za prilagodbu novim situacijama, idejama i tehnologijama;
- razviti stvaralački pristup izazovima i promjenama, stresovima i sukobima te natjecanju;

Prvi program iz poduzetništva pokrenut je na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku u sklopu dodiplomskog studija 1992. godine, no nije dugo zaživio. Nakon toga, četiri godine nakon, na privatnom sveučilištu VERN u Zagrebu proveden je stručni studij za poduzetništvo. Ubrzo nakon VERN-a, ponovno se pokreće poslijediplomski studij iz poduzetništva na Sveučilištu Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te su, prema Sedlan König (2012) ta dva primjera bili jedini primjeri poduzetničkog obrazovanja u Republici Hrvatskoj.

Danas postoji mnogo više studija iz navedenog područja, a na Ekonomskom fakultetu u Osijeku provodi se preddiplomski, diplomski, poslijediplomski te čak i poslijediplomski specijalistički doktorski studij iz poduzetništva.

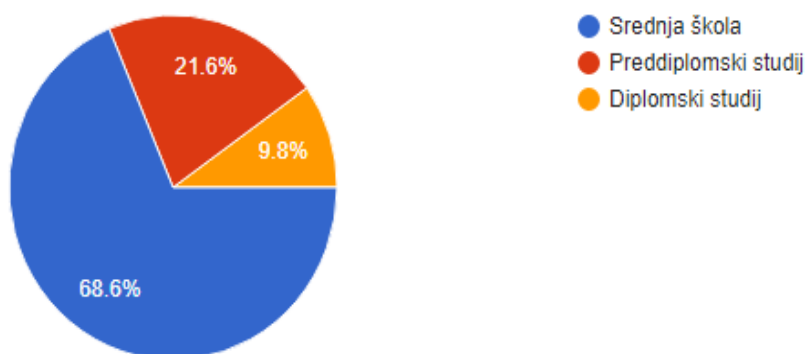
Što se tiče nižih razreda obrazovanja, prema rezultatima istraživanja Centra za istraživanje i razvoj obrazovanja i Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu (2007), u RH je nedovoljno zastupljen rad koji potiče razvoj poduzetništva kao i poduzetničkih aktivnosti u osnovnim školama (Posavec, 2011). Na temelju međunarodnog projekta European Training Foundation (2007.), vidljivo je da samo pojedine škole nude učenicima mogućnost poduzetničkog djelovanja kroz učeničke zadruge. Stoga, Posavec (2011) naglašava da je važno u ranoj dobi jačati odnosno graditi odgoj i poduzetničko obrazovanje radi djelotvornog širenja kompetencija i tumačenja korisnosti poduzetničkog načina promišljanja i djelovanja u starijoj dobi.

6. PERCEPCIJA ISPITANIKA O VAŽNOSTI I ULOZI PODUZETNIČKOG OBRAZOVANJA

Kroz prethodni dio rada dan je teorijski prikazao poduzetništvu i poduzetničkom obrazovanju. Kako bi se bolje stekao uvid u poduzetničko obrazovanje i kompetencije kod učenika i studenata, provedeno je istraživanje u kojem je sudjelovao 51 ispitanik u rasponu od 15 do 25 godina starosti.

Od ukupnog broja ispitanika 56,9% bili su muškarci, dok su preostalih 43,1% ispitanika bile žene. Većina ispitanika su osobe koje su starije od 20 godina, dok su 45,1% osobe čija dob iznosi između 15 i 19 godina. Najveći broj ispitanika ima srednjoškolsko obrazovanje i to čak njih 68,6% (Slika 3)

Slika 3: Stupanj obrazovanja ispitanika

Izvor: Izrada autora

Od ukupnog broja ispitanika, 51% njih nije upoznato s pojmom poduzetničko obrazovanje, što ponovno potvrđuje i navedene riječi raznih autora u prethodnom dijelu rada da su poduzetništvo i poduzetničke aktivnosti još uvijek u velikoj mjeri podzastupljene u osnovnim i srednjim školama.

Od ukupnog broja ispitanika njih 58,8% se nije u svom obrazovanju susrelo s predmetom/kolegijem koji obrađuje temu poduzetništvo, no bez obzira na to 51% ispitanika ima želju pokrenuti vlastiti poduzetnički pothvat.

No, iako većina ispitanika nije upoznata s pojmom društvenog poduzetništva njih 78% se slaže da bi ustanova u kojoj se obrazuju trebala uvesti određene aktivnosti u svakodnevni nastavni plan poput gostiju predavača/poduzetnika iz različitih djelatnosti, praksi ili Erasmus projekata

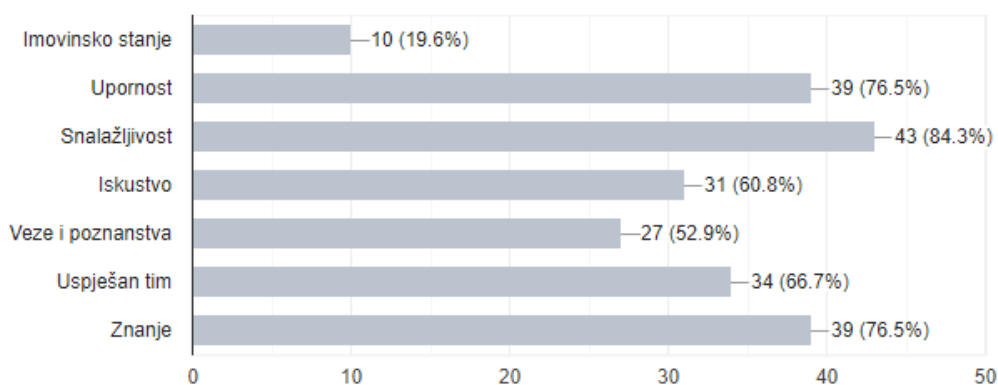
za mlade poduzetnike, radionica „od učenika/studenta do poduzetnika“ te svakako predavanja učiniti zanimljivim i dinamičnim kako bi ih potaknuli na razmišljanje o pokretanju poduzetničkog pothvata. Sve su to elementi s kojim poduzetničko obrazovanje stvara poduzetničke kompetencije kod mladih ljudi, bez obzira vide li svoju profesionalnu karijeru u samozapošljavanju ili ne.

Nastavno na navedene podatke, 88,2% ispitanika ne sudjeluje ni u kakvom programu dodatnih edukacija usmjerenih isključivo na razvijanje poduzetničkih i upravljačkih kompetencija, što potvrđuje navedeno da je poduzetničko obrazovanje još uvijek podzastupljen način obrazovanja mladih ljudi. S druge strane 7,9 % ispitanika je uključeno u različite izvannastavne programe poput REVIS projekta - odgovaranje na vršnjačko nasilje u školskom i izvanškolskom okruženju ili vježbeničke tvrtke dok se 3,9% ispitanika nije izjasnilo o programima u koje su uključeni.

Na pitanje što čini uspješnog poduzetnika, kako je vidljivo iz Grafa 1, većina ispitanika je odgovorilo snalažljivost, potom upornost i znanje, uspješan tim i iskustvo, dok najmanji broj ispitanika uspješnog poduzetnika povezuje s imovinskim stanjem, vezama i poznanstvima. Navedenim je vidljivo da mladi percipiraju poduzetnike kao snalažljive i uporne osobe koji posjeduju potrebno znanje koje je potrebno da njihov poduzetnički pothvat uspije.

Graf 1: Odgovori ispitanika na pitanje: Po Vašem mišljenju što čini uspješnog poduzetnika?

51 responses

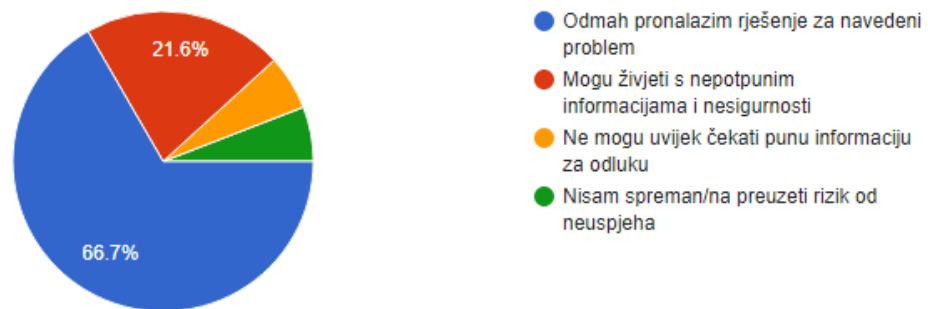

Izvor: Izrada autora

Obzirom da je poduzetništvo vezano uz način razmišljanja i djelovanja posebno potreban u situacijama ili uvjetima koji su dinamični, nesigurni i skloni brzim i nepredvidivim promjenama zanimljiv je podatak da je 66,7% ispitanika izjavilo da odmah pronalazi rješenje za navedeni problem koji nastane u kaotičnim situacijama, 21,6% može živjeti s nepotpunim informacijama i nesigurnošću, dok tek manji dio ispitanika nije spremna preuzeti rizik od neuspjeha (Slika 4). Ovime se može zaključiti da se većina mladih percipira snalažljivima te potencijalno uspješnim poduzetnicima, budući da su odgovorili da smatraju da su upravo poduzetnici snalažljive osobe.

Slika 4: Odgovori ispitanika na pitanje: Kako se ponašate kada su stvari kaotične, izgledaju nerješivo te kada dolazi do neuspjeha?

51 responses

Izvor: Izrada autora

Poduzetničko obrazovanje zasigurno može pomoći u razvoju znanja, vještina i kompetencija koje će osnažiti i motivirati mlade ljude da svoju profesionalnu karijeru započnu samozapošljavanjem.

Na pitanje što mladi vide kao razlog za pokretanje posla 35,3% ispitanika je odgovorilo da je to mogućnost uspjeha. Tek 17,6% ispitanika bi pokrenulo vlastiti poslovni pothvat radi financijske stabilnosti, a isti broj ispitanika smatra kako pokretanjem poslovnog pothvata može ostvariti svoje ideje. Nasuprot tome, 25,5% njih uopće nema želju za pokretanjem poslovnog pothvata.

Iz istraživanja je vidljivo da, iako je više onih ispitanika koji bi voljeli pokrenuti poslovni pothvat pothvat ima i onih koji svoju profesionalnu karijeru ne vide u samozapošljavanju. Upravo zbog toga poduzetničko obrazovanje ima dvojaku ulogu. S jedne strane treba pripremiti mlade ljude za samozapošljavanje te rast i razvoj svog poslovnog pothvata, a s

druge strane omogućiti im stjecanje znanja i vještina za proaktivno djelovanje i preuzimanje odgovornosti za svoj osobni i profesionalni razvoj u kojem god području se vide.

Ono što je svakako iznenađujuće jest da čak 80,4% mladih osoba smatra da su sposobni pokrenuti poslovni pothvat, što je vrlo zanimljiv podatak budući da se 25,5% ispitanika izjasnilo kako nema želju pokrenuti vlastiti posao.

Odgovori ispitanika na to što bi voljeli pokrenuti su različiti. Ispitanici bi izabrali ugostiteljstvo, računovodstvo i financijsko savjetovanje, IT agencije, online trgovina, strojarstvo, kozmetičke usluge i sl. Zanimljivo je da su ovo sve područja koja se i dalje kontinuirano razvijaju i nude relativno visoku mogućnost uspjeha.

Zaključno, iako je tek 49% ispitanika odgovorilo kako su upoznati s pojmom poduzetničkog obrazovanja, gotovo 80% slaže se kako bi gosti predavači, razne radionice, prakse te Erasmus programi mogli pozitivno utjecati na motiviranje mladih za pokretanje poduzetničkog pothvata. Istraživanje je pokazalo da su mladi ljudi svjesni da poduzetničko obrazovanje može potaknuti samozapošljavanje, ali i kreativno i inovativno razmišljanje u bilo kojem drugom poslu. Poduzetničko obrazovanje pomaže u razvoju poduzetničkog načina razmišljanja i djelovanja kod mladih ljudi zbog čega je važno da poduzetništvo postane shvaćeno kao interdisciplinarna znanost i komplementarna tema svih nastavnih predmeta na svim razinama obrazovanja.

7. ZAKLJUČAK

Glavni cilj i svrha ovog rada bila je približiti i objasniti ulogu poduzetničkog obrazovanja u promociji poduzetništva kao kompetencije. Bitno je za napomenuti kako se ciljevi poduzetničkog obrazovanja ne smiju poistovjećivati isključivo s poticanjem ljudi na samozapošljavanje.

Svrha poduzetničkog obrazovanja je potaknuti ljude na sagledavanje stvari na novi način, održavanje motiviranosti za istraživanje i učenje novih stvari. Bitno je mlade ljude motivirati da preuzmu odgovornost za svoju karijeru, obrazovanje i svoj život. Važno je naglasiti da razvojem poduzetničkog obrazovanja ne samo da bi se povećao broj mladih osoba koje su zainteresirani za pokretanje poslovnog pothvata, nego bi se mlade ljude potaknulo na proaktivno i kreativno razmišljanje i ponašanje, snalaženje u današnjim uvjetima, ali i u uvjetima budućnosti te preuzimanje odgovornosti za vlastiti život.

Sami poduzetnici se ne rađaju, već stvaraju i to je jedna od činjenica koja se potvrđuje poduzetničkim obrazovanjem. Ohrabivanjem i poticanjem ljudi na poduzetničke pothvate, ali i na proaktivno i poduzetno ponašanje na bilo kojem radnom mjestu utječe na cijelu ekonomsku i gospodarsku situaciju u zemlji.

LITERATURA

1. Austin, J., Stevenson, H., Wei-Skillern, J. (2006) *Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both?* Baylor University
2. Baranović, B., Štibrić, M., Domović, V. (2007). *Obrazovanje za poduzetnost – perspektiva osnovnoškolskih učitelja i nastavnika*. Sociologija i prostor, 45(3–4), 339–360.
3. Bornstein, D. (2004). *How to Change the world*, Social Entrepreneurs and the Power of New Ideas, Oxford University Press, New York
4. Buble, M., Klepić, Z. (2009). *Menadžment malih poduzeća: osnove poduzetništva*, Ekonomski fakultet Mostar, Mostar
5. Buble, M., Kružić, D. (2006). *Poduzetništvo: realnost sadašnjosti i izazov budućnosti*, RRiF plus, Zagreb
6. *Commission Of The European Communities* (2004).
Dostupno:https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM%3A2004%3A0070%3AFIN%3AEN%3APDF&fbclid=IwAR3rDS4vaXQTC8H_RR-gtxjAcwfvqmOm1nu7EERNJP7h602PXl4QfeGdyqw [pristupljeno: 05. rujna 2022.]
7. De Noble, A. F., Jung, D., Ehrlich, B. (1999). *Entrepreneurial self-efficacy: the development of a measure and its relationship to entrepreneurial intentions and actions*. Entrepreneurship Theory and Practice, 18(4), 63-77
8. Dujanić, M. (2007). *Menadžment*, Veleučilište u Rijeci, Rijeka
9. Europska komisija/EACEA/Eurydice, 2016. *Poduzetničko obrazovanje u školama u Europi*. Izvješće Eurydicea. Ured za publikacije Europske unije u Luksemburgu.http://publications.europa.eu/resource/cellar/74a7d356-dc53-11e5-8fea-01aa75ed71a1.0013.01/DOC_1 [pristupljeno: 04. rujna 2022.]
10. Europska unija (2018). *Preporuka Vijeća od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje*.
[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=EN) [pristupljeno: 14. rujna 2022]
11. Fuchs, R. , Vican, D., Milanović, I. (2011) *Nacionalni okvirni kurikulum*. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH, Zagreb

12. Garavan, T. N., Cinnéide, B. O., Fleming, P., McCarthy, B., Downey, A. (1997). *Entrepreneurship and Business Start-ups in Ireland*. 1, 65-93.
13. Habada, A. (2021) – *Poduzetničko obrazovanje u funkciji poticanja poduzetništva i poduzetničkog promišljanja* (završni rad). Preddiplomski studij Marketing, Osijek
14. Ivanković, L. (2021). *Važnost poduzetničkog obrazovanja* (završni rad). Preddiplomski studij Financijski menadžment, Osijek.
15. Ivanković, D., Nedović Čabarkapa, M., Banožić, M. (2012). *Uloga veleučilišta u razvijanju poduzetničkih kompetencija mladih*. Veleučilište Vladoslav Ružička u Vukovaru, Vukovar
16. Jones, C., English, J. (2004). *A contemporary approach to entrepreneurship education*. Education+ training
17. Jurčić, M. (2020). *Poduzetnik vs menadžer, koja je razlika?* (završni rad). Preddiplomski stručni studij Ekonomika poduzetništva, Gospić
18. Kreiser, P. M., Kuratko, D. F., Covin, J. G., Ireland, R. D., Hornsby, J. S. (2019). *Corporate entrepreneurship strategy: extending our knowledge boundaries through configuration theory*. Small Business Economics, 1-20.
19. Kružić, D. (2007). *Poduzetništvo i ekonomski rast: reaktualiziranje uloge poduzetništva u globalnoj ekonomiji*. Ekonomska misao i praksa, (2), 167-191.
20. Kuvačić. N. (2005.), *Poduzetnička biblija*, Split, Beretin.
21. Luketić, D. (2016). *Education for Entrepreneurship at the Crossroads of Neoliberal and Emancipatory Pedagogy*. Croatian Journal of Education: Hrvatski časopis za odgoj i obrazovanje, 18(2), 543-581.
22. Mavrin, M. (2019). *Obrazovanje za poduzetništvo u Republici Hrvatskoj* (završni rad). Sveučilište Sjever, Koprivnica
23. Oberman Peterka, S., Delić, A., Perić, J. (2016). *Poduzetničko obrazovanje – put ka stvaranju zapošljivih i konkurentnih mladih ljudi*. Praktični menadžment : stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, 7(1), 23-27.
24. Oberman Peterka, S., Singer, S., Alpeza, M. (2013). *Poduzetničko obrazovanje nedostajuća komponenta u stvaranju multidisciplinarnog integriranog sveučilišta*. Ekonomsko obrazovanje u republici Hrvatskoj-jučer, danas, sutra, 279.
25. Oberman Peterka, S., Alpeza, M. (2013). *Koncept poduzetničkog obrazovanja-primjer međunarodnog centra za poduzetničke studije sveučilišta JJ Strossmayera u Osijeku*. Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Enterpreneurship, Business, and Economic Issues, 26 (1), 93-104

26. Ožanić, M. (2014). - *Mali brod na olujnom moru: najbolji priručnik za nove poduzetnike*. Profil knjiga
27. Posavec, M. (2011). – *Odgoj za poduzetništvo u primarnom obrazovanju*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/192195>. Pristupljeno: (16.rujna 2022.)
28. Pupavac, D. (2015). – *Potreba za postignućem – temeljna značajka studenata poduzetništva*. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/213143> (Pristupljeno: 16.rujna 2022)
29. Perčin, M. (2011). *Socijalno poduzetništvo – inovacija za dobrobit čovječanstva*. Osijek: Grafika d.o.o.
30. Remeikiene, R., Dumciuviene, D., Startiene, G. (2013). *Explaining entrepreneurial intention of university students: The role of entrepreneurial education*. In *Active 34 Citizenship by Knowledge Management & Innovation: Proceedings of the Management, Knowledge and Learning International Conference 2013*, 299-307
31. Sedlan König, Lj. (2012). *Metodologija visokoškolskog obrazovanja u funkciji poticanja poduzetničkog ponašanja*. EFOS, Osijek. 3-242
32. Sedlan König, Lj. (2013.) *Poduzetnička kompetencija kao izvor konkurentnosti studenata na tržištu rada*. *Ekonomski vjesnik*. XXVI (1), 57-70
33. Sexton, D. L., Bowman, N. B. (1984). *Entrepreneurship education: Suggestions for increasing effectiveness*. *Journal of Small Business Management (pre-1986)*, 22(000002), 18
34. Šutalo, V. (2011). *Poduzetničke kompetencije i suradničko poduzetništvo: put do promjena i unaprjeđenja kvalitete programa i obrazovanja*. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske, Zagreb, Republika Hrvatska. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/192254> (Pristupljeno: 16.rujna 2022.)
35. Tkalec, Z. (2012.). *Pedagogija poduzetništva i cjeloživotno učenje*. *Učenje za poduzetništvo*, 2(2), 21-26.

POPIS SLIKA

Slika 1: Vrste poduzetništva.....	5
Slika 2: Poduzetničko obrazovanje u školama	17
Slika 3: Stupanj obrazovanja ispitanika	20
Slika 4: Odgovori ispitanika na pitanje: Kako se ponašate kada su stvari kaotične, izgledaju nerješivo te kada dolazi do neuspjeha?	22

POPIS GRAFOVA

Graf 1: Odgovori ispitanika na pitanje: Po Vašem mišljenju što čini uspješnog poduzetnika?	21
--	----

POPIS TABLICA

Tablica 1: Skupine poduzetničke kompetencije.....	11
---	----